

DANTE E LA GRECIA

Nicosia, 27-28 settembre 2021 - Atene, 30 settembre 2021 - Bari, 15 ottobre 2021
Salerno, 29 ottobre 2021 - Milano, 11 novembre 2021 - Ravenna, 19-20 novembre 2021

CONVEGNO INTERNAZIONALE

ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Ο ΔΑΝΤΗΣ ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΔΑ

Λευκωσία, 27-28 Σεπτεμβρίου 2021 - Αθήνα, 30 Σεπτεμβρίου 2021 - Μπάρι, 15 Οκτωβρίου 2021
Σαλέρνο, 29 Οκτωβρίου 2021 - Μιλάνο, 11 Νοεμβρίου 2021 - Ραβέννα, 19-20 Νοεμβρίου 2021

Enti promotori - Υποστηρικτές:

In collaborazione e con il sostegno - Σε συνεργασία και υποστήριξη:

Con il supporto - Με την υποστήριξη:

Comunità Ellenica Emilia-Romagna
istruzione - cultura - attività ricreative
www.ellines.it

Presidente del Comitato Scientifico:
IRENE CHIRICO (Università di Salerno)

Comitato Scientifico:
DAVIDE CANFORA (Università di Bari)
PAOLO CESARETTI (Università di Bergamo)
GIULIO MARIA CHIODI (Università dell'Insubria, Direttore scientifico della Società Filellenica Italiana)
CHRYSA DAMIANAKI (Università del Salento)
ROSA GIULIO (Università di Salerno)
MICHAEL PIERIS (Università di Cipro)
IOANNIS TSOLKAS (Università Capodistria di Atene)
GERASIMOS ZORAS (Università Capodistria di Atene)

Ente attuatore:
SOCIETÀ FILELLENICA ITALIANA, PRESIDENTE PROF. MARCO GALDI

Πρόεδρος της Επιστημονικής Επιτροπής:
IRENE CHIRICO (Πανεπιστήμιο του Σαλέρνο)

Επιστημονική Επιτροπή:
DAVIDE CANFORA (Πανεπιστήμιο του Μπάρι)
PAOLO CESARETTI (Πανεπιστήμιο του Μπέργκαμο)
GIULIO MARIA CHIODI (Πανεπιστήμιο της Insubria, Επιστημονικός διευθυντής της Ιταλικής Φιλοελληνικής Εταιρείας)
ΧΡΥΣΑ ΔΑΜΙΑΝΑΚΗ (Πανεπιστήμιο του Σαλέντο)
ROSA GIULIO (Πανεπιστήμιο του Σαλέρνο)
ΜΙΧΑΛΗΣ ΠΙΕΡΗΣ (Πανεπιστήμιο Κύπρου)
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΣΟΛΚΑΣ (Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών)
ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΖΩΡΑΣ (Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών)

Φορέας υλοποίησης:
ΙΤΑΛΙΚΗΣ ΦΙΛΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ, Πρόεδρος Καθ. Marco Galdi

Con il patrocinio - Υπό την αιγίδα:

Ambasciata d'Italia
Atene

Ambasciata d'Italia
Nicosia

AMBASCIATA DI GRECIA
ROMA

Consolato Generale Onorario
di Grecia - Milano

COMUNE DI RAVENNA

SALUTO A NOME DEI PROMOTORI

È per me un grande onore portare il saluto della Società Filellenica Italiana, soggetto attuatore del Progetto *Dante e la Grecia*, e degli altri promotori dell'iniziativa (i Comitati di Atene e di Nicosia della Società Dante Alighieri, l'Associazione SEPI e la Casa Editrice ETP Books di Atene, la Lectura Dantis Metelliana, nonché il Dipartimento di Studi Umanistici e il Dipartimento di Scienze Umane, filosofiche e della formazione dell'Università degli Studi di Salerno e il Dipartimento di Studi Umanistici dell'Università "Aldo Moro" di Bari) a quanti parteciperanno alle manifestazioni pubbliche previste nel progetto, il cui programma dettagliato viene presentato in questa *brochure*.

Il progetto *Dante e la Grecia* nasce da una "scommessa culturale": che cioè, anche se notoriamente Dante Alighieri non conosceva la lingua greca, i suoi rapporti con la cultura ellenica, fondamento stesso dell'identità occidentale, dovevano comunque essere profondi e strutturati.

Da giurista, quale sono per professione, in me si era radicato questo convincimento fin da quando ho iniziato ad approfondire la concezione del diritto in Dante, argomento sul quale ho tenuto la prolusione del mio corso di Diritto pubblico all'Università di Salerno nel febbraio del 2018 ed una conferenza per conto della Lectura Dantis Metelliana il 17 aprile dello stesso anno; e, ancor più, da quando, su invito del Comitato ateniese della Società Dante Alighieri, ho avuto il privilegio di relazionare sul "Governo ideale" in Dante e in Aristotele, il 13 giugno del 2019 presso l'Istituto Italiano di Cultura di Atene.

Forte di questa convinzione, quando l'Editore Enzo Terzi ci ha proposto di partecipare al bando pubblico indetto dal Comitato Nazionale per le celebrazioni dei settecento anni dalla morte di Dante Alighieri, istituito in ragione della legge 12 ottobre 2017, n. 153 presso il Ministero della Cultura Italiano, mi sono impegnato subito a coordinare prima la proposta progettuale e, dopo la sua approvazione - avvenuta nel settembre del 2020 -, le conseguenti azioni attuative, di cui meglio vi dirò, qui di seguito, la prof.ssa Irene Chirico, italianista dell'Università di Salerno, indicata da tutti i soggetti promotori come responsabile scientifica del progetto.

Lo spazio ristretto di un saluto non mi consente di dilungarmi oltre. Una cosa però, nell'accomiarmi, mi preme aggiungerla, alla luce del grande lavoro già fatto dalla prof.ssa Chirico e degli oltre trenta accademici da Lei coinvolti, che sentitamente ringrazio; nonché per quanto, Covid-19 permettendo, sarà realizzato nel prossimo autunno: la scommessa è, chiaramente, già vinta.

Mi sia infine consentito un ringraziamento finale a quanti, a partire dall'Istituto Italiano di Cultura di Atene, hanno patrocinato e, a vario titolo, sostenuto questo impegnativo progetto: senza un grande lavoro di squadra non saremmo potuti riuscire nell'impresa.

Cipro - Grecia - Italia, 1° settembre 2021

Prof. Marco Galdi
Università di Salerno
Presidente Società Filellenica Italiana

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ

Είναι μεγάλη τιμή για μένα να φέρω τους χαιρετισμούς της Ιταλικής Φιλελληνικής Εταιρείας (Società Filellenica Italiana) φορέα υλοποίησης του Έργου *Ο Δάντης και η Ελλάδα* και των άλλων φορέων που προώθησαν την πρωτοβουλία: των Επιτροπών Αθηνών και Λευκωσίας, της Società Dante Alighieri, της ένωσης SEPI και του εκδοτικού οίκου Αθηνών ETP Books, της Lectura Dantis Metelliana, καθώς και του Τμήματος Ανθρωπιστικών Επιστημών και του Τμήματος Ανθρωπίνων, Φιλοσοφικών και Εκπαιδευτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου του Σαλέρνο και του Τμήματος Ανθρωπιστικών Σπουδών του Πανεπιστημίου "Aldo Moro" του Μπάρι, σε όσους θα συμμετάσχουν στις δημόσιες εκδηλώσεις που προβλέπονται στο έργο, των οποίων το αναλυτικό πρόγραμμα παρουσιάζεται σε αυτό το φυλλάδιο.

Το έργο *Ο Δάντης και η Ελλάδα* προκύπτει από ένα «πολιτιστικό στοίχημα» δηλαδή, παρόλο που ως γνωστό ο Δάντης Αλιγκιέρι δεν γνώριζε την ελληνική γλώσσα, οι σχέσεις του με τον ελληνικό πολιτισμό, θεμέλιο της δυτικής ταυτότητας, θα πρέπει να ήταν βαθιές και δομημένες.

Ως νομικός, όπως είμαι στο επάγγελμα, αυτή η πεποίθησή μου γεννηθηκε από τότε που άρχισα να εμβαθύνω την έννοια του δικαίου στον Δάντη, ένα θέμα για το οποίο μίλησα στο εισαγωγικό μου Δημόσιου Δικαίου στο Πανεπιστήμιο του Salerno τον Φεβρουάριο του 2018 και στο συνέδριο που είχε ορανώσει η Lectura Dantis Metelliana στις 17 Απριλίου του ίδιου έτους και, ακόμη περισσότερο, αφού, μετά από πρόσκληση της Αθηναϊκής Επιτροπής της Società Dante Alighieri, είχα το προνόμιο να μιλήσω για την «Ιδανική Κυβέρνηση» στον Δάντη και τον Αριστοτέλη, στις 13 Ιουνίου 2019 στο Ιταλικό Πολιτιστικό Ινστιτούτο στην Αθήνα.

Ενισχυμένος από αυτήν την πεποίθηση, όταν ο Εκδότης Enzo Terzi μιας πρότεινε να συμμετάσχουμε στον δημόσιο διαγωνισμό που ξεκίνησε από την Εθνική Επιτροπή για τους εορτασμούς των επτακοσίων ετών από τον θάνατο του Dante Alighieri, που θεσπίστηκε δυνάμει του νόμου της 12ης Οκτωβρίου 2017, ν. 153 στο ιταλικό υπουργείο Πολιτισμού, δεσμεύτηκα αμέσως να συντονίσω πρώτα την πρόταση έργου και, μετά την έγκρισή του - η οποία πραγματοποιήθηκε τον Σεπτέμβριο του 2020 -, τις επακόλουθες ενέργειες υλοποίησης, για τις οποίες η Καθ. Irene Chirico καθηγήτρια Ιταλικής λογοτεχνίας στο Πανεπιστήμιο του Σαλέρνο, θα σας πει καλύτερα παρακάτω, αφού εκλέχθηκε από όλους τους προωθητές φορείς ως επιστημονική υπεύθυνος του έργου.

Ο περιορισμένος χώρος ενός χαιρετισμού δεν μου επιτρέπει να σταθώ περισσότερο. Ένα πράγμα, ωστόσο θα ήθελα να προσθέσω, έχοντας υπόχιν την μεγάλη δουλειά που έχουν ήδη κάνει η καθηγήτρια Chirico και οι πάνω από τριάντα ακαδημαϊκοί που έχουν συμμετάσχει, τους οποίους ευχαριστώ ειλικρινά-δεδομένων των όσων θα πραγματοποιηθούν το επόμενο φθινόπωρο, επιτρέποντος του Covid-19: το στοίχημα έχει σαφώς ήδη κερδηθεί...Τέλος, επιτρέψτε μου μια τελευταία ευγνωμοσύνη σε όσους, ξεκινώντας από το Ιταλικό Πολιτιστικό Ινστιτούτο στην Αθήνα, χρηματοδότησαν και, με διάφορες ιδιότητες, υποστήριξαν αυτό το δύσκολο έργο: χωρίς ομαδική εργασία δεν θα μπορούσαμε να πετύχουμε αυτό το εγχείρημα.

Κύπρος - Ελλάδα - Ιταλία, 1 Σεπτεμβρίου 2021

Καθ. Marco Galdi
Πανεπιστήμιο του Σαλέρνο
Πρόεδρος της Ιταλικής Φιλοελληνικής Εταιρείας

ILLUSTRAZIONE E ARTICOLAZIONE DEL CONVEGNO INTERNAZIONALE DANTE E LA GRECIA

Il Convegno internazionale *Dante e la Grecia* si inserisce nel vasto programma di celebrazioni dantesche messo in campo dal Ministero della Cultura attraverso l'istituzione del Comitato nazionale presieduto dal prof. Carlo Ossola.

Si tratta di una iniziativa, animata anche dalla suggestione del coincidente bicentenario dell'indipendenza greca (1821-2021), promossa dalla Società Filellenica Italiana e da altre Istituzioni italiane, greche e cipriote, da me scientificamente curata, con la preziosa collaborazione dei componenti del Comitato scientifico, i professori Davide Canfora, Paolo Cesaretti e Giulio Chiodi, le professoresse Chrysa Damianaki e Rosa Giulio, i professori Michael Pieris, Ioannis Tsolkas e Gerasimos Zoras, ai quali va il mio riconoscente ringraziamento.

Oggetto primario di indagine è stata la ricerca degli elementi che legano l'opera dantesca alla greccità, antica e moderna. Già nella prima seduta del Comitato scientifico del 27 novembre 2020 furono delineati quattro gruppi di ricerca: *Dante e la scienza greca*, sotto la guida del prof. Davide Canfora; *Dante e il mito greco*, diretto dal prof. Gerasimos Zoras; *Dante e le identità nazionali*, di cui è responsabile la prof.ssa Rosa Giulio; *Dante nella letteratura greca moderna e contemporanea*, ideato dalla prof.ssa Chrysa Damianaki. La fecondità della originaria intuizione veniva confermata dalla costituzione, decisa dal Comitato scientifico nella seduta del 21 dicembre 2020, di altri due gruppi di ricerca, uno impegnato a far luce sul rapporto di Dante con Bisanzio, del quale è responsabile il prof. Paolo Cesaretti, e l'altro, nato con la suggestiva sigla *Dante nelle acque di Cipro*, guidato dal prof. Michael Pieris, destinato a ricercare e analizzare la presenza dantesca nella letteratura greco-cipriota di quell'area del Mediterraneo.

Va preliminarmente precisato che, nel momento in cui il progetto è stato pensato e programmato, la pandemia non ancora incombeva sulle nostre vite né i suoi nefasti esiti erano prospettabili: il nostro orizzonte d'attesa era connotato dalla speranza di una risoluzione tempestiva della diffusione pandemica. Purtroppo, così non è stato e, pertanto, il Convegno Internazionale, originariamente programmato in presenza, è stato, gioco forza e per gran parte di esso, trasferito in modalità telematica, potendosi già rappresentare ed esprimere, nei suoi panel in lingua italiana, sui canali YouTube della Società Filellenica Italiana e della Lectura Dantis Metelliana. A queste prime registrazioni saranno aggiunte quelle relative ai due panel in lingua greca (relativi all'influsso di Dante sulla letteratura neogreca e cipriota), che si terranno in presenza nel prossimo mese di settembre, con traduzione simultanea, a Nicosia e ad Atene, secondo il programma che segue.

Il Convegno Internazionale conoscerà un ulteriore momento non solo di diffusione, ma soprattutto di proficuo dibattito, in una serie di tavole rotonde, durante le quali saranno discussi gli atti che l'editore (ETPbooks) pubblicherà a breve. Anche queste tavole rotonde sono dettagliatamente indicate nel programma.

Il 20 novembre 2021 sulla tomba di Dante a Ravenna si concluderà l'intero progetto con la recita dei versi del Sommo Poeta in lingua greca, a suggello simbolico del binomio *Dante e la Grecia*. L'auspicio è che, nel momento in cui l'umanità, superata la silente barriera delle stelle, si appresta all'incontro con l'Universo, questa piccola parte della Terra, l'Italia, la Grecia, la Magna Grecia esibiscano, per affidabilità e messaggio di pace, come patrimonio inestinguibile i valori già universali di Dante e di Omero.

Cipro - Grecia - Italia, 1° settembre 2021

Prof.ssa Irene Chirico
Università di Salerno
Direttrice scientifica del Progetto "Dante e la Grecia"

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ Ο ΔΑΝΤΗΣ ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΔΑ

Το διεθνές συνέδριο "Ο Δάντης και η Ελλάδα" αποτελεί μέρος του εκτεταμένου προγράμματος εορτασμών του Δάντη που ξεκίνησε από το Υπουργείο Πολιτισμού μέσω του ιδρύματος της Εθνικής Επιτροπής υπό την προεδρία του καθηγητή Carlo Ossola.

Πρόκειται για μια πρωτοβουλία που προωθεί η Ιταλική Φιλελληνική Εταιρεία (Società Filellenica Italiana) και άλλα ιταλικά, ελληνικά και κυπριακά ιδρύματα, επιστημονικά επιμελημένη από εμένα, με την πολύτιμη συνεργασία των μελών της Επιστημονικής Επιτροπής, των καθηγητών Davide Canfora, Paolo Cesaretti e Giulio Chiodi, των καθηγητριών Χρύσα Δαμιανάκη και Rosa Giulio, των Μιχάλης Πιερίης, Ιωάννης Τσόλκας και Γεράσιμος Ζώρας, τους οποίους και ευχαριστώ θερμά.

Πρωταρχικός στόχος της έρευνας ήταν η αναζήτηση των στοιχείων που συνδέουν το έργο του Δάντη με την αρχαία και τη σύγχρονη Ελλάδα. Ήδη στην πρώτη σύνοδο της Επιστημονικής Επιτροπής στις 27 Νοεμβρίου 2020, καθορίστηκαν τέσσερις ερευνητικές ομάδες: *Ο Δάντης και η ελληνική επιστήμη*, υπό την καθοδήγηση του καθηγητή Davide Canfora; *Ο Δάντης και ο ελληνικός μύθος*, υπό την διεύθυνση του καθηγητή Γεράσιμου Ζώρα; *Ο Δάντης και εθνικές ταυτότητες*, για την οποία είναι υπεύθυνη η καθηγήτρια Rosa Giulio; *Ο Δάντης στη σύγχρονη νεοελληνική λογοτεχνία*, που προγραμματίστηκε από την καθηγήτρια Χρύσα Δαμιανάκη. Η καρποφορία της αρχικής διαίσθησης επιβεβαιωνόταν από το σύνταγμα, που αποφασίστηκε από την Επιστημονική Επιτροπή στη σύνοδο της 21ης Δεκεμβρίου 2020, δύο άλλων ερευνητικών ομάδων, η μία δεσμευμένη να διαφωτίσει τη σχέση του Δάντη με το Βυζάντιο, για την οποία είναι υπεύθυνος ο καθηγητής Paolo Cesaretti και δηλωμένη με τον υπαινικτικό τίτλο *Ο Δάντης στα νερά της Κύπρου*, με επικεφαλής τον καθηγητή Μιχάλη Πιερίη και με στόχο να ερευνηθεί και να αναλύσει την παρουσία του Δάντη στην ελληνοκυπριακή λογοτεχνία εκείνης της περιοχής της Μεσογείου.

Πρέπει να επισημανθεί εξ αρχής ότι, κατά τον χρόνο της εξέτασης και του σχεδιασμού του έργου η πανδημία δεν ήταν ακόμη στη ζωή μας, ούτε είχαν προβλεφθεί τα βλαβερά αποτελέσματά της: Ο ορίζοντας προσδοκιών μας χαρακτηρίστηκε από την ελπίδα μιας θετικής επίλυσης της πανδημικής εξάπλωσης. Δυστυχώς, αυτό δεν συνέβη και, ως εκ τούτου, το Διεθνές Συνέδριο, που είχε προγραμματιστεί αρχικά δια παρουσίας μεταφέρθηκε, σε μεγάλο μέρος του αναγκαστικά, ηλεκτρονικά, για να μπορεί να αντιπροσωπεύεται και να εκφράζεται, στα πάνελ του στην ιταλική γλώσσα, στα κανάλια του YouTube της Ιταλικής Φιλελληνικής Εταιρείας (Società Filellenica Italiana) και του Lectura Dantis Metelliana. Σε αυτές τις πρώτες εγγραφές θα προστεθούν οι σχετικές εγγραφές στα δύο πάνελ στα ελληνικά (σχετικά με την επιρροή του Δάντη στη νεοελληνική και κυπριακή λογοτεχνία), τα οποία θα πραγματοποιηθούν δια ζώσης τον προσεχή Σεπτέμβριο, με ταυτόχρονη μετάφραση, στη Λευκωσία και την Αθήνα, σύμφωνα με το παρακάτω πρόγραμμα.

Το Διεθνές Συνέδριο θα βιώσει μια ακόμη στιγμή όχι μόνο διάδοσης, αλλά κυρίως γόνιμης συζήτησης, σε μια σειρά ομιλιών Στογγυλής Τράπεζας, κατά τη διάρκεια των οποίων θα συζητηθούν τα Πρακτικά των Συνεδρίων που θα εκδώσει σύντομα ο εκδότης (ETPbooks). Αυτές οι στογγυλές τράπεζες αναφέρονται επίσης λεπτομερώς στο πρόγραμμα.

Στις 20 Νοεμβρίου 2021, ολόκληρο το έργο θα τελειώσει στον τάφο του Δάντη στη Ραβέννα με την απαγγελία των στίχων του Ανώτατου Ποιητή στα ελληνικά, ως συμβολική σφραγίδα του διδυμού «Δάντης και Ελλάδα». Η ελπίδα είναι ότι, όταν η ανθρωπότητα, έχοντας ξεπεράσει το σιωπηλό φράγμα των άστρων, ετοιμασθεί να συναντήσει το Σύμπαν, αυτό το μικρό μέρος της Γης, Ιταλία, Ελλάδα, Μεγάλη Ελλάδα, εκθέτουν, για αξιοπιστία και μήνυμα ειρήνης, τις ήδη καθολικές αξίες του Δάντη και του Ομήρου ως άφρακτη κληρονομιά.

Κύπρος - Ελλάδα - Ιταλία, 1 Σεπτεμβρίου 2021

Καθ. Irene Chirico
Πανεπιστήμιο του Σαλέρνο
Επιστημονική υπεύθυνη του Προγράμματος Ο Δάντης και Ελλάδα

PRESENTAZIONE DELLE SEI SESSIONI DEL CONVEGNO INTERNAZIONALE E DELLA SUCCESSIVA FASE DI DISCUSSIONE

Di seguito, prima di indicare il programma delle iniziative di prossimo svolgimento, si pubblica una breve sintesi delle sei sessioni che compongono, per indicazione del Comitato Scientifico del progetto, il Convegno Internazionale *Dante e la Grecia*.

Le prime quattro sessioni sono già visibili sui canali You Tube della Società Filellenica Italiana e della Lectura Dantis Metelliana, nonché accessibili da tutti i siti ed i blog delle Istituzioni coinvolte.

Le ultime due sessioni si svolgeranno in presenza a Nicosia e ad Atene e saranno rese pubbliche, con la relativa traduzione in lingua italiana, a partire dal mese di ottobre 2021.

Si segnala, infine, che, a partire dal pomeriggio del 30 settembre pv., si svolgeranno una serie di tavole rotonde, in cui studiosi di differenti nazionalità, abbiano o meno partecipato alla prima fase del Convegno, discuteranno i risultati raggiunti.

Sessione: *Dante e la scienza greca*

Responsabile: Prof. Davide Canfora, Università di Bari

La scienza greca fu per Dante patrimonio di conoscenze imprescindibile al quale attingere per la sua opera. Le sue competenze scientifiche muovono dal sapere greco declinandolo secondo le esigenze della poesia e, talvolta, superandone gli approdi conoscitivi. E se la geometria euclidea, in quanto modello di sapere perfettamente strutturato, conquista il primato tra le scienze nella *Commedia*, dove le forme geometriche rinviano alla conoscenza di profonde verità, la fisica aristotelica definisce l'idea dantesca di tempo attraverso il sapiente uso della retorica classica. Il superamento di quest'ultima Dante propone nel *De vulgari eloquentia*, riscrivendo anche la precettistica delle poetrie mediolatine, lungo un percorso che troverà concreta realizzazione nella *Commedia*. Questi sono alcuni degli aspetti della cultura scientifica di Dante che il panel "Dante e la scienza greca" affronta, a conferma di un interesse del Sommo Poeta per le scienze - testimoniato tra l'altro dalla dissertazione di filosofia naturale della *Questio de aqua et terra* - sempre all'interno di una visione del sapere integrato tra arti del trivio e del quadrivio.

Sessione: *Dante e il mito greco*

Responsabile: Prof. Gerasimos Zoras, Università di Atene

Una feconda avventura culturale è il carattere distintivo del panel "Dante e il mito greco", che indaga l'eredità della mitologia greca nelle opere dantesche, in particolare nella *Commedia* e nelle *Eclogae*, nelle quali gli eroi mitici virgiliani sono utilizzati in chiave allegorizzante, a sostegno della scelta dantesca di una lingua nuova. Il recupero delle figure della mitologia greca in Dante avviene attraverso una originale mediazione che realizza il loro ri-uso tanto in funzione analogica, come dimostra nella *Commedia* il mito di Ganimede, il cui utilizzo dantesco influenzerà la poesia di Geoffrey Chaucer, quanto in funzione antitetica, come il mito di Ulisse, il cui "folle volo", opposto all'umile viaggio di Dante, è punito con la morte, mentre Muse e Sirene concorrono a realizzare la meraviglia di una esperienza di alta magnanimità.

Sessione: *Dante e Bisanzio*

Responsabile: Prof. Paolo Cesaretti, Università di Bergamo

Un panel dedicato al rapporto di Dante con Bisanzio motiva la sua necessità alla luce di vari fattori: la continuità storica dell'ideale romano-imperiale (così vitale per Dante) testimoniata da Bisanzio; la questione delle fonti a Dante note sull'impero di Bisanzio ("filtri" a vario tasso di distorsione); la permanenza di Dante a Ravenna, "orma bizantina" in Occidente e ricettacolo di opere d'arte bizantine che agirono sull'immaginario visivo dantesco; la caratterizzazione delle figure di Costantino e di Giustiniano in Dante, anche alla luce del rapporto tra Impero e Chiesa; il singolare "parallelismo storico" tra la vita di Dante (1265-1321) e l'ultimo periodo dell'impero bizantino (inizio nel 1261); la validità internazionale di un recente filone di ricerca sulla questione Bisanzio/Dante avviato in Italia (Università di Bologna e sede di Ravenna). Su questi temi, anche in reciproco dialogo interdisciplinare, vertono le relazioni.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΕΞΙ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΟΥ ΣΤΑΔΙΟΥ ΣΥΖΗΤΗΣΗΣ

Παρακάτω, πριν αναφερθεί το πρόγραμμα των επερχόμενων πρωτοβουλιών, δημοσιεύεται μια σύντομη περιληψη των έξι σταθμών που αποτελούν, όπως αναφέρεται από την Επιστημονική Επιτροπή του έργου, το Διεθνές Συνέδριο «Ο Δάντης και η Ελλάδα».

Οι πρώτες τέσσερις συνεδρίες είναι ήδη διαθέσιμες στα κανάλια You Tube της Ιταλικής Φιλοελληνικής Εταιρείας και της Lectura Dantis Metelliana καθώς και προσβάσιμες από όλους τους ιστότοπους και τα ιστολόγια των εμπλεκόμενων ιδρυμάτων.

Οι δύο τελευταίοι σταθμοί θα πραγματοποιηθούν με φυσική παρουσία στη Λευκωσία και την Αθήνα και θα δημοσιοποιηθούν, με τη σχετική μετάφραση στα Ιταλικά, από τον Οκτώβριο του 2021.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι, ξεκινώντας από τη στρογγυλή τράπεζα στην Αθήνα που έχει προγραμματιστεί για το απόγευμα της 30 Σεπτεμβρίου, θα πραγματοποιηθεί μια σειρά συζητήσεων στις οποίες μελετητές διαφορετικών εθνικοτήτων που συμμετείχαν στην πρώτη φάση του Διεθνούς Συνεδρίου, ή που δεν συμμετείχαν, για να συζητήσουν τα επιτευχθέντα αποτελέσματα.

Ημερίδα: *Ο Δάντης και η ελληνική επιστήμη*

Υπεύθυνος: Καθ. Davide Canfora, Πανεπιστήμιο του Μπάρι

Η ελληνική επιστήμη ήταν για τον Δάντη μια απαραίτητη κληρονομιά γνώσεων για να αξιοποιήσει στο έργο του. Οι επιστημονικές του δεξιότητες κινούνται από την ελληνική γνώση, μειώνοντας την ανάλογα με τις ανάγκες της ποίησης και, μερικές φορές, ξεπερνώντας τα γνωστικά της επιτεύγματα. Και αν η Ευκλείδεια γεωμετρία, ως υπόδειγμα τέλεια δομημένης γνώσης, κατακτά την υπεροχή της επιστήμης στην *Κωμωδία*, όπου τα γεωμετρικά σχήματα αναφέρονται στη γνώση των βαθμών αληθείων, η αριστοτελική φυσική καθορίζει την ιδέα του Δάντη για το χρόνο μέσω της σοφής χρήσης της κλασσικής ρητορικής. Την υπέρβαση της τελευταίας προτείνει ο Δάντης στο *De vulgari eloquentia*, ξαναγράφοντας επίσης τις εντολές της μεσολατινικής ποίησης, σε μια πορεία που θα βρει συγκεκριμένη υλοποίηση στην *Κωμωδία*. Αυτές είναι μερικές από τις πτυχές της επιστημονικής κουλτούρας του Δάντη με τις οποίες ασχολείται το πάνελ του Δάντη και η ελληνική επιστήμη, προς επιβεβαίωση του ενδιαφέροντος του Ανώτατου Ποιητή για τις επιστήμες - μαρτυρείται μεταξύ άλλων από τη διατριβή για τη φυσική φιλοσοφία του *Questio de aqua et terra* - πάντα μέσα σε ένα όραμα γνώσης ενσωματωμένο μεταξύ των τεχνών του *trivium* και του *quadrivium*.

Ημερίδα: *Ο Δάντης και ο Μύθος*

Υπεύθυνος: Καθ. Γεράσιμος Ζώρας, Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Μια γόνιμη πολιτιστική περιπέτεια είναι ο διακριτικός χαρακτήρας του πάνελ «Ο Δάντης και ο ελληνικός μύθος», το οποίο ερευνά την κληρονομιά της ελληνικής μυθολογίας στα έργα του Δάντη, ιδίως στην *Κωμωδία* και στο έργο *Eclogae*, στα οποία χρησιμοποιούνται οι Βιργιλιοί μυθικοί ήρωες ως κλειδί αλληγορίας, για την υποστήριξη της επιλογής του Δάντη για μια νέα γλώσσα. Η ανάκτηση των μορφών της ελληνικής μυθολογίας στον Δάντη πραγματοποιείται μέσω μιας πρωτότυπης διαμεσολάβησης που πραγματοποιεί την επαναχρησιμοποίησή τους τόσο σε αναλογική λειτουργία, όπως αποδεικνύει στην *Κωμωδία* ο μύθος του Γανυμήδη, η χρήση του οποίου από τον Δάντη θα επηρεάσει την ποίηση του Geoffrey Chaucer, όσο και σε μια αντιθετική λειτουργία, όπως ο μύθος του Οδυσσέα, του οποίου η «τρελή πτήση», σε αντίθεση με το ταπεινό ταξίδι του Δάντη, τιμωρείται με θάνατο, ενώ οι Μούσες και οι Σειρήνες συνδυάζονται για να δημιουργήσουν το θαύμα μιας εμπειρίας υψηλής μεγαλοψυχίας.

Ημερίδα: *Δάντης και Βυζάντιο*

Υπεύθυνος: Καθ. Paolo Cesaretti, Πανεπιστήμιο του Μπέργκαμο

Ένα πάνελ αφιερωμένο στη σχέση του Δάντη με το Βυζάντιο δικαιολογεί την ανάγκη του υπό το πρίσμα διαφόρων παραγόντων: Της ιστορικής συνέχειας του ρωμαϊκού-αυτοκρατορικού ιδεώδους (τόσο ζωτικής σημασίας για τον Δάντη) που μαρτυρεί το Βυζάντιο; Του ερωτήματος των πηγών στον Δάντη που είναι γνωστές για την αυτοκρατορία του Βυζαντίου; Της διαμονής του Δάντη στη Ραβέννα, ένα «βυζαντινό αποτόπωμα» στη Δύση και ένα αποθετήριο βυζαντινών έργων τέχνης που επηρέασαν τις οπτικές εικόνες του

Sessione: Dante e la nascita delle identità nazionali

Responsabile: Prof.ssa Rosa Giulio, Università di Salerno

È ben vero che la frammentazione politica della Penisola ai tempi di Dante fu da lui vissuta in forte antitesi all'ideale universalistico dell'Impero e che fu profonda la sua delusione per l'ineluttabile tramonto della presenza imperiale in Italia. Ma è altrettanto vero che è dalle sue Opere che comincia a delinearsi un profilo identitario dell'Italia non tanto nella sua geografia quanto nei suoi connotati linguistici e culturali.

E quando nel diciannovesimo secolo si volle individuare, con Francesco De Sanctis, il processo di genesi e sviluppo dell'idea di Patria, lo si trovò proprio nell'evoluzione letteraria delle genti italiane, che aveva tenuto assieme letteratura e politica, critica e impegno civile, alimentando l'obiettivo della liberazione dell'Italia sia dallo Straniero che dalla superstizione. La riflessione desanctisiana portava a compimento un processo secolare nel corso del quale aveva trovato consistenza l'idea del "Dante redivivo" di Vincenzo Monti e della "riscoperta" del vero Dante operata dal Vico, nella assimilazione dei caratteri del Poeta fiorentino con l'antica poesia di Omero, riconosciuto poeta "sovrano". La lettura foscoliana aveva del resto già emblemizzato i due Poeti: Dante fuggiasco ed esule e Omero cieco e mendico divengono metafore della identità e della coscienza nazionale nella lotta per la libertà non solo d'Italia e di Grecia ma di tutti i popoli della Terra.

Sessione: Dante nelle acque di Cipro

Responsabile: Prof. Michael Pieris, Università di Cipro

Lo spazio di mare che divide Cipro dai continenti asiatico ed africano è stato da sempre un crocevia di popoli: le loro diverse culture, interiorizzate e metabolizzate, hanno prodotto il risultato sincretico e armonico dell'identità cipriota. A questa sorte non poteva certo sfuggire l'alta Poesia di Dante Alighieri, di cui è traccia sensibile in autori ciprioti come Christodoulos Galatopoulos e lo stesso Michalis Pieris, responsabile della sessione del convegno internazionale *Dante e la Grecia*, che si svolgerà a Nicosia il prossimo 27 settembre; ma anche in Poeti che, da coste diverse dello stesso mare, hanno scelto la lingua greca per esprimersi, come l'alessandrino Konstantinos Kavafis. Un brodo primordiale, quello delle acque di Cipro, dal quale, per la ferrea legge della cultura, che è sempre reciprocità, sono anche giunti a Dante influssi inconsapevoli e talora criptici, dalla voce del siriano Luciano alle molteplici suggestioni arabe.

Sessione: Dante nella letteratura greca moderna e contemporanea

Responsabile Prof.ssa Chrysa Damianaki, Università del Salento

La giornata dedicata al grande poeta fiorentino si svolgerà presso l'Istituto Italiano di Cultura ad Atene, il 30 settembre 2021. Gli studiosi – il prof. Cristiano Luciani, la Dott.ssa Manto Malamou, la Dott.ssa Paraskevi Vassiliadi e la prof.ssa Chrysa Damianaki – ripercorreranno la fortuna della lezione dantesca nei grandi nomi della letteratura greca moderna, da Kavafis a Kazantzakis, da Sikelianos a Prevelakis, mentre il prof. Euripidis Garantoudis farà inoltre il punto sulle traduzioni dell'opera dantesca in greco dall'Ottocento ad oggi.

Δάντη; Του χαρακτηρισμού των μορφών του Κωνσταντίνου και του Ιουστινιανού στον Δάντη, επίσης υπό το πρίσμα της σχέσης μεταξύ Αυτοκρατορίας και Εκκλησίας; Του μοναδικού «ιστορικού παραλληλισμού» μεταξύ της ζωής του Δάντη (1265-1321) και της τελευταίας περιόδου της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας (αρχή του 1261); Της διεθνής εγκυρότητας μιας πρόσφατης σειράς ερευνών για το ζήτημα Βυζαντίου / Δάντη που ξεκίνησε στην Ιταλία (Πανεπιστήμιο της Μπολόνια και παράρτημα της Ραβέννας) . Πάνω σε αυτά τα θέματα και σε αμοιβαίο διεπιστημονικό διάλογο, επικεντρώνονται οι εκθέσεις.

Ημερίδα: Δάντης και η γέννηση εθνικών ταυτοτήτων

Υπεύθυνη: Καθηγήτρια Rosa Giulio, Πανεπιστήμιο του Σαλέρνο

Είναι αλήθεια ότι ο πολιτικός κατακερματισμός της Χερσονήσου την εποχή του Δάντη βιώθηκε από αυτόν σε ισχυρή αντίθεση με το οικουμενιστικό ιδεώδες της Αυτοκρατορίας και ότι η απογοήτευσή του ήταν βαθιά για την αναπόφευκτη πλέον πτώση της αυτοκρατορικής παρουσίας στην Ιταλία. Είναι όμως εξίσου αληθές, ότι από τα έργα του ένα προφίλ ταυτότητας της Ιταλίας αρχίζει να αναδύεται όχι τόσο στη γεωγραφία της όσο στις γλωσσικές και πολιτιστικές της συνδηλώσεις.

Και όταν τον δέκατο ένατο αιώνα ήθελαν να ταυτίσουν, με τον Francesco De Sanctis, τη διαδικασία γένεσης και ανάπτυξης της ιδέας της Πατρίδας, βρέθηκε ακριβώς στη λογοτεχνική εξέλιξη των ιταλικών λαών, οι οποίοι είχαν κρατήσει μαζί τη λογοτεχνία και την πολιτική, κριτική και αστική δέσμευση, τροφοδοτώντας τον στόχο της απελευθέρωσης της Ιταλίας τόσο από τον Ξένο όσο και από τη δεισιδαιμονία. Ο προβληματισμός του De Sanctis ολοκλήρωσε μια διαδικασία αιώνων, κατά την οποία η ιδέα του "ανασημένου Δάντη" του Vincenzo Monti και η "έκ νέου ανακάλυψη" του αληθινού Δάντη από τον Vico, στην αφομοίωση των χαρακτηρισμών του Φλωρεντίνου ποιητή με την αρχαία ποίηση του Ομήρου, που αναγνωρίζεται ως "κυρίαρχος" ποιητής. Η ανάγνωση του Φώσκολο είχε ήδη εμβληματίσει τους δύο ποιητές: ο Δάντης φυγός και ο εξόριστος και ο Όμηρος τυφλός και η επαίτης γίνονται μεταφορές ταυτότητας και εθνικής συνείδησης στον αγώνα για ελευθερία όχι μόνο της Ιταλίας και της Ελλάδας αλλά όλων των λαών της Γης.

Ημερίδα: Ο Δάντης στα νερά της Κύπρου

Υπεύθυνος: Καθ. Μιχάλης Πιερής, Πανεπιστήμιο Κύπρου

Ο θαλάσσιος χώρος που χωρίζει την Κύπρο από την ασιατική και την αφρικανική ήπειρο ήταν πάντα ένα σταυροδρόμι λαών: οι διαφορετικοί πολιτισμοί τους, εσωτερικευμένοι και μεταβολισμένοι, παρήγαγαν το συγκρητικό και αρμονικό αποτέλεσμα της κυπριακής ταυτότητας. Από αυτή τη μοίρα σίγουρα δεν θα μπορούσε να ξεφύγει η υψηλή ποίηση του Dante Alighieri, της οποίας υπάρχει ένα βαθύ χνάρι σε Κύπριους συγγραφείς όπως ο Χριστόδουλος Γαλατόπουλος και ο ίδιος ο Μιχάλης Πιερής που είναι και ο υπεύθυνος για τη συνεδρίαση του διεθνούς συνεδρίου *Ο Δάντης και Ελλάδα*, που θα πραγματοποιηθεί στη Λευκωσία την 27η Σεπτεμβρίου. αλλά και σε Ποιητές που από διαφορετικές ακτές της ίδιας θάλασσας επέλεξαν την ελληνική γλώσσα για να εκφραστούν, όπως ο Αλεξανδρινός Κωνσταντίνος Καβάφης. Μια αρχέγονη ζύμωση, αυτή των νερών της Κύπρου, από την οποία, λόγω του ισχυρού νόμου του πολιτισμού, που είναι πάντα η αμοιβαιότητα, ασυνείδητες και μερικές φορές κρυπτικές επιρροές έχουν φτάσει και στον Δάντη, από τη φωνή του Συριάνου Λουκιανού έως τις πολλές αραβικές νύξεις.

Ημερίδα: Ο Δάντης στη σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία

Υπεύθυνη Καθ. Χρύσα Δαμιανάκη, Πανεπιστήμιο του Σαλέρνο

Η Ημερίδα που είναι αφιερωμένη στον μεγάλο Φλωρεντίνο ποιητή, θα πραγματοποιηθεί στο Ιταλικό Μορφωτικό Ινστιτούτο της Αθήνας στις 30 Σεπτεμβρίου 2021. Οι σύνεδροι, ο καθηγ. Cristiano Luciani, η Δρ. Μαντώ Μαλάμου, η Δρ. Παρασκευή Βασιλειάδη, και η καθηγ. Χρύσα Δαμιανάκη θα εξετάσουν την επίδραση του Δάντη στους κορυφαίους Έλληνες λογοτέχνες Κωνσταντίνο Καβάφη, Νίκο Καζαντζάκη, Άγγελο Σικελιανό και Παντελή Πρεβελάκη, ενώ ο καθηγ. Ευριπίδης Γαραντούδης θα πραγματευθεί το ζήτημα των ελληνικών μεταφράσεων του Δάντη από τον 19ο αιώνα ως τις μέρες μας.

Nicosia 27.09.2021

ORE 19,00
SPAZIO AXIOTHEA
CENTRO CULTURALE DELL'UNIVERSITÀ DI CIPRO
VIA AXIOTHEAS, 8 NICOSIA,

DANTE NELLE ACQUE DI CIPRO

Saluti:

S.E. ANDREA CAVALLARI
Ambasciatore d'Italia a Cipro
PROF. TASSOS CHRISTOFIDIS
Rettore dell'Università di Cipro
PROF. MARCO GALDI
Presidente della Società Filellenica Italiana
PROF. UMBERTO MONDINI
Presidente Comitato Dante Alighieri di Nicosia

Introduce:

PROF.SSA IRENE CHIRICO
Università di Salerno

Relazionano:

PROF. MICHAEL PIERIS, Università di Cipro
L'influenza dantesca nella poesia di Christodoulos Galatopoulos
PROF.SSA GAIA ZACCAGNI, Università di Cipro
L'influenza dantesca sulla poesia di Michael Pieris
PROF.SSA STAMATIA LAOUMTZI, Università di Cipro
Kavafis e Dante
PROF.SSA MARIA MATTIOLI, Scrittrice
Lucianesimo inconsapevole nella Divina Commedia
PROF.SSA ADALGISA LEGATTI, Italianista
Versi arabi nell'Inferno dantesco

Conclude:

PROF. GIULIO MARIA CHIODI, Università dell'Insubria
Direttore Scientifico della Società Filellenica Italiana

Traduzione simultanea di Gaia Zaccagni

Λευκωσία 27.09.2021

07:00 Μ.Μ
ΑΞΙΟΘΕΑ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΥΠΡΟΥ
ΟΔΟΣ ΑΞΙΟΘΕΑΣ, 8 ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Ο ΔΑΝΤΗΣ ΣΤΑ ΝΕΡΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Χαιρετίσματα:

S.E. ANDREA CAVALLARI
Πρεσβης της Ιταλίας στην Κυπρο
ΚΑΘ. ΤΑΣΟΣ ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗΣ,
Πρύτανης Πανεπιστημίου Κύπρου
ΚΑΘ. MARCO GALDI
Προεδρος της Ιταλικής Φιλοελληνικής Εταιρείας
ΚΑΘ. UMBERTO MONDINI
Προεδρος της Dante Alighieri Λευκωσίας

Εισάγει:

ΚΑΘ. IRENE CHIRICO
Πανεπιστήμιο του Σαλέρνο

Αναφέρουν:

ΚΑΘ. ΜΙΧΑΛΗΣ ΠΙΕΡΗΣ, Πανεπιστήμιο Κύπρου
Η επιρροή του Δάντη στην ποίηση του Χριστόδουλου Γαλατόπουλου
ΚΑΘ. GAIA ZACCAGNI, Πανεπιστήμιο Κύπρου
Απόηχοι του Δάντη στην ποίηση του Μιχάλη Πιερή
ΚΑΘ. ΣΤΑΜΑΤΙΑ ΛΑΟΥΜΤΖΗ, Πανεπιστήμιο Κύπρου
Καβάφης και Δάντης
ΚΑΘ. MARIA MATTIOLI, Συγγραφέας
Άγνωστος Λουκιανισμός στη Θεία Κωμωδία
ΚΑΘ. ADALGISA LEGATTI, Ιταλιανίστρια
Αραβικοί στίχοι στην Κόλαση του Δάντη

Επίλογος:

ΚΑΘ. GIULIO M. CHIODI, Πανεπιστήμιο της Insubria
Επιστημονικός διευθυντής της Ιταλικής Φιλοελληνικής Εταιρείας

Ταυτόχρονη μετάφραση από την Gaia Zaccagni

Nicosia 28.09.2021

ORE 19,00
PRESSO "THALAMI / LA TANA DEL POLPO"
ARCH. MAKARIΟΥ III, 141, NICOSIA

TERRA CYPRIA DANTIS

Proiezione di videoart a cura di Loris Marinoni e Gaia Zaccagni, con il sostegno economico del Comitato di Cipro della Società Dante Alighieri

A SEGUIRE, ORE 20:30
SPAZIO AXIOTHEA
CENTRO CULTURALE DELL'UNIVERSITÀ DI CIPRO

"CANTO UNIVERSALE"
CHRISTODOULOS GALATOPOULOU
DIALOGA CON DANTE

La parte letteraria dell'evento dedicato a "Dante nelle acque di Cipro" è incorniciata dalla rappresentazione teatrale dell'opera "Canto Universale" di Christodoulos Galatopoulou, caratterizzata dal suo continuo e approfondito dialogo con l'Inferno dantesco.

A cura del Laboratorio Teatrale dell'Università di Cipro
"ThePAK"

Regia: MICHAEL PIERIS
Aiuto Regia: STAMATIA LAOUMTZI

Λευκωσία 28.09.2021

07:00 Μ.Μ
ΣΤΟ "ΘΑΛΑΜΙ / LA TANA DEL POLPO"
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ Γ, 141, ΛΕΥΚΩΣΙΑ

TERRA CYPRIA DANTIS

Προβολή του videoart από τους Loris Marinoni και Gaia Zaccagni, με την οικονομική υποστήριξη της Επιτροπής της Κύπρου της Εταιρείας Dante Alighieri

ΑΚΟΛΟΥΘΕΙ, ΣΤΙΣ 20:30
ΑΞΙΟΘΕΑΣ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΥΠΡΟΥ

"ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΑΣΜΑ"
Ο ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ΓΑΛΑΤΟΠΟΥΛΟΣ
ΜΕ ΤΟΝ ΔΑΝΤΗ

Το λογοτεχνικό μέρος της εκδήλωσης αφιερωμένο στον προβληματισμό "Ο Δάντης στα νερά της Κύπρου" πλαισιώνεται από τη θεατρική παράσταση του έργου "Παγκόσμιο Ασμα" του Χριστόδουλου Γαλατοπούλου, που χαρακτηρίζεται από τον συνεχή και σε βάθος διάλογο του με την Κόλαση του Δάντη.

Διοργάνωση του
Θεατρικού Εργαστηρίου του Πανεπιστημίου Κύπρου
"ΘΕΠΑΚ"

Σκηνοθεσία: ΜΙΧΑΛΗΣ ΠΙΕΡΗΣ
Βοηθός σκηνοθέτη: ΣΤΑΜΑΤΙΑ ΛΑΟΥΜΤΖΗ

Atene
30.09.2021

ORE 10,00
ISTITUTO ITALIANO DI CULTURA
PATISSION, 47 ATENE

DANTE NELLA LETTERATURA GRECA
MODERNA E CONTEMPORANEA

Saluti:

S.E. PATRIZIA FALCINELLI
Ambasciatrice d'Italia in Grecia
DOTT.SSA ANNA MONDAVIO
Direttrice dell'Istituto Italiano di Cultura di Atene
PROF. MARCO GALDI
Presidente della Società Filellenica Italiana
DOTT. GIUSEPPE DE LUCA
Presidente Comitato Dante Alighieri di Atene
DOTT. CHRISTOS PAPAVALASSIOU
Presidente Associazione Sepi
DOTT. ENZO TERZI
Editore ETPbooks, Atene

Introduce:

PROF. ANGELO ROMANO
Università del Salento

Relazionano:

PROF. CRISTIANO LUCIANI
Università di Roma "Tor Vergata"
Dante in Kavafis e in Kazantzakis
DOTT.SSA VOULA VASSILIADI, Direttrice dell'Archivio
del 'Kazantzakis Museum', Creta
Kazantzakis e Dante nelle collezioni del Museo Kazantzakis

ore 11,30 Pausa caffè

PROF.SSA CHRYSA DAMIANAKI, Università del Salento
*L'influenza di Dante sul "Neos Erotokritos" di Pantelis Pre-
velakis*
PROF.SSA MANTO MALAMOU, Università di Atene
Angelos Sikelianos e Dante
PROF. EURIPIDE GARANTUDI, Università di Atene
*Le traduzioni in greco della Divina Commedia dal 1844 al
2020*

ore 14,00 Buffet

Αθήνα
30.09.2021

10,00 π.μ.
ΙΤΑΛΙΚΟ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΟΔΟΣ ΠΑΤΗΣΙΩΝ, 47

Ο ΔΑΝΤΗΣ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Χαιρετίσματα:

ΠΡΕΣΒΥΡΙΑ PATRIZIA FALCINELLI
Πρέσβυρα της Ιταλίας στην Ελλάδα
ΚΑΘ. ANNA MONDAVIO
Διευθνήτης του Ιταλικού Μορφωτικού Ινστιτούτου Αθηνών
ΚΑΘ. MARCO GALDI
Πρόεδρος της Ιταλικής Φιλελληνικής Εταιρείας
ΔΙΔ. GIUSEPPE DE LUCA
Πρόεδρος της Επιτροπής Dante Alighieri της Αθήνας
ΔΙΔ. CHRISTOS PAPAVALASSIOU
Πρόεδρος της ένωσης Sepi
ΔΙΔ. ENZO TERZI
Εκδότης ETPbooks, Αθήνα

Εισάγει και συντονίζει:

ΚΑΘ. ANGELO ROMANO
Πανεπιστήμιο του Σαλέντο

Αναφέρουν:

ΚΑΘ. CRISTIANO LUCIANI
Πανεπιστήμιο της Ρώμης "Tor Vergata"
Ο Δάντης στον Καβάφη και στον Καζαντζάκη
ΚΑΘ. ΒΟΥΛΑ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗ, Διευθνήτρια του Αρχείου του
<Μουσείου Καζαντζάκη>, Κρήτη
Καζαντζάκης και Δάντης στις συλλογές του Μουσείου Καζαντζάκη

Ώρα 11,30 Διάλειμμα για καφέ

ΚΑΘ. ΧΡΥΣΑ ΔΑΜΙΑΝΑΚΗ, Πανεπιστήμιο του Σαλέντο
*Η επιρροή του Δάντη στο «Νέος Ερωτόκριτος» του Παντε-
λή Πρεβελάκη*
ΚΑΘ. ΜΑΝΤΩ ΜΑΛΑΜΟΥ, Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο
Αθηνών
Άγγελος Σικελιανός και Δάντης
ΚΑΘ. ΕΥΡΥΠΙΔΗΣ ΓΑΡΑΝΤΟΥΔΗΣ, Καποδιστριακό Πανε-
πιστήμιο Αθηνών
*Οι ελληνικές μεταφράσεις της Θείας Κωμωδίας από το 1844
έως το 2020*

Ώρα 14,00 Μπουφές

Atene
30.09.2021

ORE 15,30
ISTITUTO ITALIANO DI CULTURA
PATISSION, 47 ATENE

TAVOLA ROTONDA

Introduce:

PROF.SSA IRENE CHIRICO
Università di Salerno - Direttrice scientifica del
Progetto *Dante e la Grecia*
Presentazione del Convegno internazionale

Modera:

DOTT. DIMITRIS DELIOLANES
Giornalista e Scrittore

Discutono:

PROF. ALBERTO CASADEI
Università di Pisa
PROF. PAOLO CESARETTI
Università di Bergamo
PROF.SSA ROUBINI DIMOPOULOU
Università di Atene
PROF.SSA FRANZISKA MEIER
Università di Göttingen
PROF. ANGELO ROMANO
Università del Salento
Prof. IOANNIS TSOLKAS
Università di Atene
PROF.SSA SILVIA ZOPPI
Università di Napoli "Suor Orsola Benincasa"
PROF. GERASIMOS ZORAS
Università di Atene

Saluti conclusivi:

PROF. MARCO GALDI
Università di Salerno
Presidente della Società Filellenica Italiana

Traduzione simultanea di Vasileios G. Triantafyllou

Αθήνα
30.09.2021

3.30 μ.μ.
ΙΤΑΛΙΚΟ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΟΔΟΣ ΠΑΤΗΣΙΩΝ, 47

ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Εισάγει:

ΚΑΘ. IRENE CHIRICO
Πανεπιστήμιο του Σαλέρνο – Επιστημονική διευθνήτρια
του έργου *Ο Δάντης και Ελλάδα*
Παρουσίαση του διεθνούς Συνεδρίου

Συντονίζει:

ΔΙΔ. ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΕΛΗΟΛΑΝΗΣ
Δημοσιογράφος και Συγγραφέας

Συζητάνε:

ΚΑΘ. ALBERTO CASADEI
Πανεπιστήμιο της Πίζας
ΚΑΘ. PAOLO CESARETTI
Πανεπιστήμιο του Μπέργκαμο
ΚΑΘ. ROUBINI DIMOPOULOU
Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
ΚΑΘ. FRANZISKA MEIER
Πανεπιστήμιο του Γκέτιγκεν
ΚΑΘ. ANGELO ROMANO
Πανεπιστήμιο του Σαλέντο
ΚΑΘ. ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΣΟΛΚΑΣ
Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
ΚΑΘ. SILVIA ZOPPI
Πανεπιστήμιο Νάπολης "Suor Orsola Benincasa"
ΚΑΘ. ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΖΩΡΑΣ
Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Saluti conclusivi:

ΚΑΘ. MARCO GALDI
Πανεπιστήμιο του Σαλέντο,
Πρόεδρος της Ιταλικής Φιλελληνικής Εταιρείας

Ταυτόχρονη μετάφραση Βασίλειος Γ. Τριανταφύλλου

Atene

30.09.2021

ORE 20,00
ISTITUTO ITALIANO DI CULTURA
PATISSION, 47 ATENE

DANTE NIGHT

Letteratura, Cinema, Musica e Arte
a cura dell'Istituto Italiano di Cultura di Atene

Proiezione di "L'inferno di Dante",
film muto di Bertolini, de Liguoro e Padovan
(Milano Films, 1911)

accompagnato da performance musicale, sax e live electronics, con Marco Castelli, autore degli arrangiamenti.

A seguire:

anteprima della mostra
a cura di Konstantinos Moussas

"Dante: l'immaginazione delle immagini"
La Divina Commedia oggi: un dialogo artistico tra pittori greci e italiani a 700 anni dalla scomparsa del Poeta.

Cocktail di saluto

Αθήνα

30.09.2021

8,00 μ.μ.
ΙΤΑΛΙΚΟ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΟΔΟΣ ΠΑΤΗΣΙΩΝ, 47

ΒΡΑΔΙΑ ΔΑΝΤΗ

Λογοτεχνία, Κινηματογράφος, Μουσική και Τέχνη
υπο την επιμέλεια του
Ιταλικό Μορφωτικό Ινστιτούτο Αθηνών

Προβολή της "Κόλασης του Δάντη",
μια βουβή ταινία των Bertolini, Liguoro και Padovan
(Milano Films, 1911)

συνοδεία μουσικής παράστασης, σαξόφωνο και ζωντανών ηλεκτρονικών οργάνων, με τον Marco Castelli, συγγραφέα των διασκευών.

Ακολουθεί:

προεπισκόπηση της έκθεσης τέχνης
επιμέλεια Κωνσταντίνος Μουσσάς

"Δάντη – Η Φαντασία των Εικόνων"
Η Θείκη Κωμωδία σήμερα: ένας καλλιτεχνικός διάλογος μεταξύ Ελλήνων και Ιταλών ζωγράφων 700 χρόνια μετά το θάνατο του Ποιητή.

Αποχαιρετιστήριο cocktail

Bari

15.10.2021

ORE 10,30
AULA LEOGRANDE, PALAZZO POSTE

TAVOLA ROTONDA

Saluti:

PROF. DAVIDE CANFORA
Dipartimento di Lettere Lingue Arti. Italianistica
e culture comparate
PROF. PAOLO PONZIO
Dipartimento di Studi Umanistici
PROF. MARCO GALDI
Presidente della Società Filellenica Italiana

Introduce:

PROF.SSA IRENE CHIRICO
Università di Salerno

Moderà:

DOTT. GIACOMO ANNIBALDIS
Giornalista e Scrittore

Discutono:

PROF. RINO CAPUTO
Università di Roma Tor Vergata
PROF.SSA ROSA GIULIO
Università di Salerno
PROF. ALBERTO GRANESE
Università di Salerno
PROF. FRANCESCO TATEO
Università di Bari
PROF.SSA ELISA TINELLI
Università di Bari
PROF. SEBASTIANO VALERIO
Università di Foggia
PROF. RICCARDO VIEL
Università di Bari

Conclude:

PROF. DAVIDE CANFORA
Università di Bari

Μπάρι

15.10.2021

10,30 π.μ.
AULA LEOGRANDE, PALAZZO POSTE

ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Χαιρετούν:

ΚΑΘ. DAVIDE CANFORA
Τμήματος Λογοτεχνίας, Γλωσσών, Ιταλικών Τεχνών και Συγκριτικών Πολιτισμών
ΚΑΘ. PAOLO PONZIO
Τμήματος Ανθρωπιστικών Επιστημών
ΚΑΘ. MARCO GALDI
Πρόεδρος της Ιταλικής Φιλελληνικής Εταιρείας

Εισάγει:

ΚΑΘ. IRENE CHIRICO
Πανεπιστήμιο του Σαλέρνο

Συντονίζει:

ΔΙΔ. GIACOMO ANNIBALDIS
Δημοσιογράφος και Συγγραφέας

Συζητάνε:

ΚΑΘ. RINO CAPUTO
Πανεπιστήμιο της Ρώμης "Tor Vergata"
ΚΑΘ. ROSA GIULIO
Πανεπιστήμιο του Σαλέρνο
ΚΑΘ. ALBERTO GRANESE
Πανεπιστήμιο του Σαλέρνο
ΚΑΘ. FRANCESCO TATEO
Πανεπιστήμιο του Μπάρι
ΚΑΘ. ELISA TINELLI
Πανεπιστήμιο του Μπάρι
ΚΑΘ. SEBASTIANO VALERIO
Πανεπιστήμιο της Φότζια
ΚΑΘ. RICCARDO VIEL
Πανεπιστήμιο του Μπάρι

Conclude:

ΚΑΘ. DAVIDE CANFORA
Πανεπιστήμιο του Μπάρι

Salerno

29.10.2021

ORE 10,30
AULA CILENTO
CAMPUS UNIVERSITARIO - FISCIANO

TAVOLA ROTONDA

Saluti:

PROF.SSA PAOLA AIELLO
Direttrice del Dipartimento di Scienze Umane,
Filosofiche e della Formazione
PROF.SSA ROSA MARIA GRILLO
Direttrice del Dipartimento di Studi Umanistici
PROF. MARCO GALDI
Presidente della Società Filellenica Italiana
DOTT. PAUL KYPRIANOU
Presidente della Comunità Ellenica di Napoli
e Campania

Introduce:

PROF.SSA IRENE CHIRICO
Università di Salerno

Modera:

PROF. PAOLO ROMANO
Giornalista e Scrittore

Discutono:

PROF. CLAUDIO AZZARA
Università di Salerno
PROF. DAVIDE CANFORA
Università di Bari
PROF. SSA EVA VIGH
Università di Szeged
PROF. GIANFRANCO RATI
Università di Roma Tre
PROF. MICHELE RINALDI
Università della Campania
PROF. PASQUALE SABBATINO
Università di Napoli Federico II
PROF. IOANNIS TSOLKAS
Università di Atene

Conclude:

PROF. ROSA GIULIO
Università di Salerno

Σαλέρνο

29.10.2021

10,30 p.m.
AULA CILENTO
CAMPUS UNIVERSITARIO – FISCIANO

ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Χαιρετούν:

ΚΑΘ. PAOLA AIELLO
Διευθύντρια του Τμήματος Ανθρώπινων Επιστημών,
Φιλοσοφίας και Κατάρτισης
ΚΑΘ. ROSA MARIA GRILLO
Διευθύντρια του Τμήματος Ανθρωπιστικών Επιστημών
ΚΑΘ. MARCO GALDI
Πρόεδρος της Ιταλικής Φιλελληνικής Εταιρείας
ΔΙΑ. PAUL KYPRIANOU
Πρόεδρος της Ελληνικής Κοινότητας της Νάπολης και
της Καμπανίας

Εισάγει:

ΚΑΘ. IRENE CHIRICO
Πανεπιστήμιο του Σαλέρνο

ΣΥΝΤΟΝΙΖΕΙ:

ΚΑΘ. PAOLO ROMANO
ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΣ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ

ΣΥΖΗΤΑΝΕ:

ΚΑΘ. CLAUDIO AZZARA
Πανεπιστήμιο του Σαλέρνο
ΚΑΘ. DAVIDE CANFORA
Πανεπιστήμιο του Μπάρι
ΚΑΘ. EVA VIGH
Πανεπιστήμιο της Σέγκεντ
ΚΑΘ. GIANFRANCO RATI
Πανεπιστήμιο της Ρώμης “Tre”
ΚΑΘ. MICHELE RINALDI
Πανεπιστήμιο της Καμπανίας
ΚΑΘ. PASQUALE SABBATINO
Πανεπιστήμιο της Νάπολης Federico II
ΚΑΘ. ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΣΟΛΚΑΣ
Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ολοκληρώνει:

ΚΑΘ. ROSA GIULIO
Πανεπιστήμιο του Σαλέρνο

Milano

11.11.2021

ORE 18,00
BIBLIOTECA SORMANI
CORSO DI PORTA VITTORIA, 6

TAVOLA ROTONDA

Salutano:

PROF. MARCO GALDI
Presidente della Società Filellenica Italiana
PROF. MASSIMO CAZZULO
Presidente della Società Filellenica Lombarda
DOTT. NIKOLAOS SAKKARIS
Console Onorario di Grecia a Milano
PROF. NICOLANGELO D'ACUNTO
Direttore del Dipartimento di Studi medioevali,
umanistici e rinascimentali dell'Università del Sacro
Cuore di Milano
DOTT.SSA SOFIA ZAFIROPOULOU
Presidente Comunità Ellenica di Milano

Introduce:

PROF.SSA IRENE CHIRICO
Università di Salerno

Modera:

DOTT. ROBERTO RIGHETTO
Giornalista e Scrittore

Discutono:

PROF. GUGLIELMO BARUCCI
Università di Milano
PROF.SSA SIMONA BRAMBILLA
Università Cattolica di Milano
PROF. STEFANO MARIA CASELLA
Università IULM, Milano
PROF. PAOLO CESARETTI
Università di Bergamo
PROF. GIORGIO INGLESE
Università di Roma “La Sapienza”
PROF.SSA EDI MINGUZZI
Università di Milano
PROF.SSA GILDA TENTORIO
Università di Milano e di Pavia

Conclude:

PROF. GIULIO FERRONI
Università di Roma “La Sapienza”

Μιλάνο

11.11.2021

6,00 m.m.
BIBLIOTECA SORMANI
CORSO DI PORTA VITTORIA, 6

ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Χαιρετούν:

ΚΑΘ. MARCO GALDI
Πρόεδρος της Ιταλικής Φιλελληνικής Εταιρείας
ΚΑΘ. MASSIMO CAZZULO
Πρόεδρος της Φιλελληνική Εταιρεία Λομβαρδίας
ΕΠΙΤΙΜΟΣ ΠΡΟΞΕΝΟΣ . ΝΙΚΟΛΑΟΣ SAKKARIS
Επίτιμος Πρόξενος της Ελλάδας στο Μιλάνο
ΚΑΘ. NICOLANGELO D'ACUNTO
Διευθυντής του Τμήματος Μεσαιωνικών, Ανθρωπιστικών
και Αναγεννησιακών Σπουδών του Πανεπιστημίου του
Sacro Cuore του Μιλάνου
ΔΙΑ. SOFIA ZAFIROPOULOU
Πρόεδρος της Ελληνικής Κοινότητας του Μιλάνου

Εισάγει:

ΚΑΘ. IRENE CHIRICO
Πανεπιστήμιο του Σαλέρνο

Συντονίζει:

ΔΙΑ. ROBERTO RIGHETTO
Δημοσιογράφος και Συγγραφέας

Συζητάνε:

ΚΑΘ. GUGLIELMO BARUCCI
Πανεπιστήμιο του Μιλάνου
ΚΑΘ. SIMONA BRAMBILLA
Καθολικό Πανεπιστήμιο του Μιλάνου
ΚΑΘ. STEFANO MARIA CASELLA
Πανεπιστήμιο IULM, Μιλάνο
ΚΑΘ. PAOLO CESARETTI
Πανεπιστήμιο του Μπέργκαμο
ΚΑΘ. GIORGIO INGLESE
Πανεπιστήμιο Ρώμης “La Sapienza”
ΚΑΘ. EDI MINGUZZI
Πανεπιστήμιο του Μιλάνο
ΚΑΘ. GILDA TENTORIO
Πανεπιστήμια του Μιλάνου και της Παβίας

Ολοκληρώνει:

ΚΑΘ. GIULIO FERRONI
Πανεπιστήμιο Ρώμης “La Sapienza”

Ravenna 19.11.2021

ORE 18,00
SALA DANTESCA DELLA BIBLIOTECA CLASSENSE
VIA BACCARINI, 3

DANTE, RAVENNA
E L'IMPERO ROMANO D'ORIENTE

Saluti:

SINDACO DI RAVENNA
PROF. MARCO GALDI
Presidente della Società Filellenica Italiana
DOT.SSA ELENA METSIOS
Presidente della Comunità Ellenica
dell'Emilia-Romagna
PROF. LUIGI CANETTI
Direttore del Dipartimento di Beni Culturali dell'Università di Bologna

Introduce:

PROF. PAOLO CESARETTI
Università di Bergamo

Relazionano:

PROF. ALFREDO COTTIGNOLI
Università di Bologna
Dante e Ravenna
PROF. GIORGIO VESPIGNANI
Università di Bologna
Dante e l'Impero Romano d'Oriente
PROF.SSA LAURA PASQUINI
Università di Bologna
Il mosaico di Ravenna in Dante

Conclude:

PROF. GIULIO MARIA CHIODI
Direttore Scientifico della Società Filellenica Italiana

Ραβέννα 19.11.2021

6,00 M.M.
SALA DANTESCA DELLA BIBLIOTECA CLASSENSE
VIA BACCARINI, 3

Ο ΔΑΝΤΗΣ, Η ΡΑΒΕΝΝΑ ΚΑΙ Η ΡΩΜΑΪΚΗ
ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Χαιρετισμοί:

ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΡΑΒΕΝΝΑΣ
ΚΑΘ. MARCO GALDI
Πρόεδρος της Ιταλικής Φιλελληνικής Εταιρείας
ΔΙΔ. ELENA METSIOS
Πρόεδρος της Ελληνικής Κοινότητας
Αιμιλίας-Ρωμανίας
ΚΑΘ. LUIGI CANETTI
Διευθυντής του Τμήματος Πολιτιστικής Κληρονομιάς
του Πανεπιστημίου της Μπολόνια

Εισάγει:

ΚΑΘ. PAOLO CESARETTI
Πανεπιστήμιο του Μπέργκαμο

Αναφέρουν:

ΚΑΘ. ALFREDO COTTIGNOLI
Πανεπιστημίου της Μπολόνια
Δάντης και Ραβέννα
ΚΑΘ. GIORGIO VESPIGNANI
Πανεπιστημίου της Μπολόνια
Ο Δάντης και η Ανατολική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία
ΚΑΘ. LAURA PASQUINI
Πανεπιστημίου της Μπολόνια
Το μωσαϊκό της Ραβέννης στον Δάντη

Συμπεράσματα:

ΚΑΘ. GIULIO MARIA CHIODI
Επιστημονικός Διευθυντής της Società Filellenica Italiana

Ravenna 20.11.2021

ORE 10,30
SALA DANTESCA DELLA BIBLIOTECA CLASSENSE
VIA BACCARINI, 3

TAVOLA ROTONDA

Introduce:

PROF.SSA IRENE CHIRICO
Università di Salerno

Modera:

PROF. PAOLO CESARETTI
Università di Bergamo

Discutono:

PROF. DAVIDE CANFORA
Università di Bari
PROF.SSA ROSA GIULIO
Università di Salerno
PROF. GIUSEPPE LEDDA
Università di Bologna
PROF. NICOLÒ MALDINA
Università di Bologna
PROF.SSA SEBASTIANA NOBILI
Università di Bologna
PROF. MICHAEL PIERÌS
Università di Cipro
PROF.SSA GAIA ZACCAGNI
Università di Cipro

Conclude:

PROF. GINO RUOZZI
Università di Bologna, Presidente ADI

ORE 18,00
TOMBA DI DANTE
VIA DANTE ALIGHIERI, 9

Cerimonia conclusiva del Progetto
Dante e la Grecia con lettura di un canto della
Divina Commedia in lingua greca.

Ραβέννα 20.11.2021

10,30 Π.Μ.
SALA DANTESCA DELLA BIBLIOTECA CLASSENSE
VIA BACCARINI, 3

ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Εισάγει:

ΚΑΘ.Α IRENE CHIRICO
Πανεπιστήμιο του Σαλέρνο

Συντονίζει:

ΚΑΘ. PAOLO CESARETTI
Πανεπιστήμιο του Μπέργκαμο

Συζητάνε:

ΚΑΘ. DAVIDE CANFORA
Πανεπιστήμιο του Μπάρι
ΚΑΘ. ROSA GIULIO
Πανεπιστήμιο του Σαλέρνο
ΚΑΘ. GIUSEPPE LEDDA
Πανεπιστήμιο της Μπολόνια
ΚΑΘ. NICOLÒ MALDINA
Πανεπιστήμιο της Μπολόνια
ΚΑΘ. SEBASTIANA NOBILI
Πανεπιστήμιο της Μπολόνια
ΚΑΘ. ΜΙΧΑΗΛ ΠΙΕΡΗΣ
Πανεπιστήμιο Κύπρου
ΚΑΘ. GAIA ZACCAGNI
Πανεπιστήμιο Κύπρου

Συμπεράσματα:

ΚΑΘ. GINO RUOZZI
Πανεπιστήμιο της Μπολόνια, Πρόεδρος της ADI

6,00 M.M.
ΜΝΗΜΑ ΔΑΝΤΗ
VIA DANTE ALIGHIERI, 9

Τελετή λήξης του έργου «Ο Δάντης και η
Ελλάδα» με ανάγνωση τραγουδιού από τη Θεία
Κωμωδία στα ελληνικά

Canali YouTube sui quali visionare degli interventi del Convegno:

Κανάλια YouTube στα οποία μπορείτε να δείτε τις ομιλίες του Συνεδρίου:

<https://www.youtube.com/c/SocietàFilellenicaItaliana>

<https://www.youtube.com/c/LecturaDantisMetelliana>

Siti o blog sui quali si possono avere notizie del Convegno Internazionale:

Sites ή blogs στα οποία μπορούν να ληφθούν νέα του Διεθνούς Συνεδρίου:

<https://dante.org.cy>

https://iicatene.esteri.it/IIC_Atene/it/

<https://filellenica.blogspot.com/>

<http://filoellenicalombarda.altervista.org/>

<https://www.dipsum.unisa.it/>

<https://www.disuff.unisa.it/>

<http://www.etpbooks.com/it/>

<http://www.ladanteatene.com/>

<http://www.lecturadantismetelliana.it/>

<https://www.sepi.gr/it/>

<https://www.uniba.it/ricerca/dipartimenti/disum>

Mail ufficiale del Convegno internazionale: dante.grecia2021@gmail.com

Επίσημο email του Διεθνούς Συνεδρίου: dante.grecia2021@gmail.com

Convegno Internazionale
Dante e la Grecia
in occasione dei 700 anni dalla morte di Dante Alighieri

